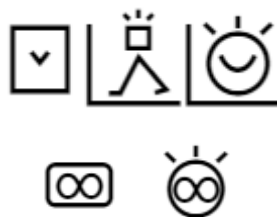

toki pona

lipu lili pi kama sona pi toki pona

(nimi ali, toki ali)

--- toki pona ---

nimi ale (všetky slová = slovník)

1. a	(častica) ach, a, ha, och, emócia	61. mute	veľa
2. akesi	škaredé zviera, plaz, obojživelník	62. nanpa	číslo
3. ala	zápor, nie	63. nasa	bláznivý
4. ale, ali	všetko, život, vesmír, celý celok	64. nasin	spôsob, cesta, systém
5. anpa	dolu, spodok, dlážka	65. nena	kopec, nos, hrbol', gombík
6. ante	iný, inak, inakosť	66. ni	toto, tamto
7. anu	alebo	67. nimi	slovo, meno
8. awen	zostať, čakať, držať, stabilne	68. noka	noha
9. e	predl., uvádza priamy predmet	69. o	Ó (vokatív alebo imperatív), hej
10. en	spojka a (koordinuje dve podst.m.)	70. oko	oko
11. ijo	niečo, vec	71. olin	láska, mať rád
12. ike	zlé, zlo, negatívum	72. ona	3. osoba
13. ilo	nástroj, stroj, pomôcka	73. open	otvoriť, zapnúť
14. insa	vnútri, vnútro	74. pakala	pokaziť, zničiť
15. jaki	špina, hnus, odporné	75. pali	práca, tvoriť
16. jan	človek	76. palisa	palica (dlhý tvrdý objekt)
17. jelo	žltý, svetlozelený	77. pana	dať, položiť
18. jo	mať, obsahovať	78. pi	od, z, patriaci čomu
19. jo kama	dostať, získať, vziať	79. pilin	pocit, emócie
20. kala	ryba, morský tvor	80. pimeja	tmavý, čierny
21. kalama	hluk, zvuk, hlas, zvučať, hrať (hudbu)	81. pini	koniec, vrchol, skončiť
22. kama	prísť, stať sa, mod. budúcnosti	82. pipi	hmyz, pavúk
23. kasi	rastlina	83. poka	bok
24. ken	môcť, možnosť	84. poki	nádoba
25. kepeken	používať, predložka s	85. pona	dobry, opraviť, pozitívum
26. kili	ovocie, plod, huba	86. sama	rovnaký
27. kin	mod. aj, tiež, dokonca (zdôraznenie)	87. seli	teplo, oheň, hriať
28. kiwen	tvrdý, kameň, tvrdý predmet	88. selo	vonku, koža, kôra
29. ko	niečo polotvrdé, pasta, prášok, guma	89. seme	ktorý, čo, opytovacie slovo
30. kon	vzduch, vietor, pach, duch	90. sewi	hore, nad, obloha
31. kule	farba	91. sijelo	telo
32. kute	počut'	92. sike	kruh, koleso, guľa
33. kulupu	spoločnosť	93. sin	nový, ďalší
34. la	oddel'. (medzi príslovkou a vetou)	94. sina	ty, vy, 2. osoba
35. lape	spať, odpočinok	95. sinpin	hrud', tvár, stena
36. laso	modrý, modrozelený	96. sitelen	obraz
37. lawa	hlava, viesť	97. sona	múdrosť, vedieť
38. len	odev, látka	98. soweli	zvíera
39. lete	chlad	99. suli	veľký, tučný, dôležitý
40. li	(uvádza prísudok)	100. suno	slnko, svetlo
41. lili	malý, málo	101. supa	vodorovný povrch, stôl, dlážka
42. linja	linka (tenké dlhé)	102. suwi	sladký, milý
43. lipu	tenké ohybné (papier, lístok)	103. tan	od, príčiním, príčina
44. loje	červený	104. taso	iba, ale
45. lon	byť niekde, existovať	105. tawa	smerom k, aby, cestovať
46. luka	ruka	106. telo	tekutina
47. lukin	pozerať, vidieť	107. tenpo	čas
48. lupa	diera	108. toki	hovor, reč
49. ma	krajina	109. tomo	dom
50. mama	rodič, rodičovský	110. tu	dva
51. mani	peniaze	111. unpa	sex, sexovať
52. meli	žena	112. uta	ústa
53. mi	ja, my, moje	113. utala	udierať, bojovať
54. mije	muž	114. walo	biely, svetlý
55. moku	jedlo, jesť, piť	115. wan	jeden, jednotka
56. moli	smrť, zomrieť, zabiť	116. waso	vták, okrídlené zviera
57. monsi	vzadu, zadok	117. wawa	sila, energia, moc
58. mu	hav, mňau, mú	118. weka	neprítomný, preč, odhodiť
59. mun	mesiac, mesačný	119. wile	chcieť, potrebovať, potreba,
60. musi	zábava, umenie, hra		

Zložené slová:

sielo (telo)

anpa (lawa)	krk (spodok-hlava)
anpa pi sinpin lawa	brada (spodok od predku hlavy)
ko jaki	výkaly
ko jaki lon nena sinpin	šušne (výlučky nosa)
kule lon palisa luka	lak na nechty
linja lawa	vlasý
linja lili oko	obrva, mihalnica
linja sinpin	brada (chlpy)
linja uta	fúzy
lupa jaki	rit'
lupa kute	ucho
lupa meli	vagina
lupa monsi	konečník
lupa nena	nozdra
lupa pi telo jelo	močový otvor
nena (lawa)	nos
nena lili pi nena mama	prsna bradavka
nena lili (unpa) meli	klitoris
nena mama	prsník
nena meli	prsník
olin e meli	milovať ženy
olin e mije	milovať mužov
olin e meli e mije	milovať ženy a mužov
palisa lili noka	prsty na nohe
palisa luka	prst
palisa uta	jazyk
pana e ko jaki	kakat'
pana e telo jelo	močiť
pilin	srdce
poki kon	pľúca
sewi monsi	plecia
sewi pi sinpin lawa	čelo
sinpin (lawa)	tvár
telo e mi	sprchovať sa
talo jaki lon nena sinpin	sopel'
telo jelo	moč
telo loje	krv
telo (loje) mun	menzes
walo uta	zuby
wan sielo	časť tela
<u>sina en toki e ni (frázy):</u>	
oko sina li pona lukin	máš krásne oči
oko mi li lukin pona	moje oči dobre vidia
mi wile pana e telo jelo	treba mi močiť

tomo (budovy)

tomo mani	banka
tomo moku	potraviny (obchod), reštaurácia
tomo pali	pracovisko
tomo sona	škola
tomo unpa	bordel

ilo nasa (lieky, drogy)

ilo lape	prášok na spanie
ilo lape soweli	.. na uspanie zvierat
ilo nasa wawa	povzbudzovací, amfetamín
kepeken e kasi nasa	fajčiť trávu
kepeken ike e ilo nasa	zneužívať drogy
kepeken lili e ilo nasa	užívať drogy mierne
ko (walo) wawa	kokaín
moku e telo nasa	piť alkohol
moku lili	pilulka

pilin nasa
telo nasa
kasi nasa
kasi sona
telo seli wawa
telo wawa

byť v rauši
alkoholický nápoj
haluc. rastlina
blbosť (:
káva
energetický nápoj

kulupu mama (rodina)

mama meli	matka
mama mije	otec
mama mama	starý rodič
jan olin	polovička, partner
meli (olin)	manželka, snúbenica
mije (olin)	manžel, snúbenec
jan sama	súrodenc
meli sama	sestra
mije sama	brat
jan lili	dieťa
meli lili	dcéra
mije lili	syn

pilin (city)

sina pilin seme?	Ako sa máš?
a a a!	Hahaha!
ale li pona	všetko je v poriadku
awen pona	trpezlivý
kama olin	zaľúbiť sa do
kepeken e utala	používať násilie
lawa e pilin	zvládať emócie
lukin	pozorný
mi olin e sina	ľúbim ťa
(ona) li ike	je zlý, nepáči sa mi
(ona) li pona	je dobrý, páči sa mi
pali e ike tawa	robiť zlé veci
pana e kon (pi pilin) pona	smiať sa
pana e pilin pona tawa	dať dobrý pocit
pana e telo oko	plakať
pilin ala	ľahostajný
pilin e ike jan	ľutovať niekoho
pilin e moli jan	oplakávať niekoho
pilin e weka jan	postrádať niekoho
pilin ike	cítiť sa zle
pilin ike tan	báť sa niečoho, mať zlý pocit
pilin ike tawa	hnevať sa na
pilin ike wawa	byť našťvaný
pilin nasa	cítiť sa hlúpo, byť opitý
pilin pona	cítiť sa dobre
pilin pona mute	cítiť sa úžasne
pilin pona tan	tešiť sa z niečoho, užívať si
pilin wawa	cítiť sa silný, hrdý
pona e pilin jan	potešiť niekoho
toki ike	hovoriť zlé veci
toki ike lon	sťažovať si na...
toki ike tawa	nadávať niekomu, haniť
toki pona tawa	chváliť
toki utala tawa	kritizovať
weka e ike jan	odpustiť niekomu
wile e pona tawa jan	želať niekomu dobro
wile ike	priať zle
wile lape	chcieť oddychovať
wile lapa	dominovať
wile moku	byť hladný
wile moku e telo	byť smädný

wile moli	chcieť umrieť	toki lon toki	hovoríť v jazyku
wile moli e jan	chcieť zabiť	toki pona e toki	hovoríť dobre v nejakom jazyku
wile mute	chcieť veľmi, túžiť	sona e toki	poznať jazyk, rozumieť
wile mute ike	chamtivý	sona pona e toki	ovládnuť jazyk
wile pali e ijo	chcieť niečo robiť, nudiť sa	lukin e toki	čítať
wile pona	mať dobré úmysly	sitelen e toki	písať
wile unpa	byť nadržaný	toki sitelen	písaný jazyk
		sitelen toki	písanie
		toki nanpa wan	primárny jazyk (?)

moku (jedlo)

moku e telo	pit'		
ilo moku	príbor		
kala	ryby, dary mora		
kala lete	suši		
kasi wawa	korenie		
kili lili kiwen	orech		
kili palisa	podlhovastý plod (mrkva, banán)		
moku lili	malé občerstvenie		
moku suwi	sladkosť		
moku telo	tekuté jedlo, napr polievka		
moku walo	biele jedlo, napr ryža		
pana e moku tawa	kŕmiť		
poki	nádoba, pohár, miska		
poki lete	chladnička		
poki seli	rúra, mikrovlnka		
tenpo moku	čas na jedlo, obed		
tomo moku	jedáleň		
kili lili	drobný plod, bobuľa, oliva...		
kili loje	červený plod, napr paradajka		
kili ma	plod zeme, napr zemiak		
kili suwi	sladký plod, ovocie		
pona moku	chutný		
sike mama waso	vajce		
supa moku	jedálenský stôl		
telo	voda, nápoj, džús		
telo kili	džús		
telo kiwen	zmrzlina		
telo mama soweli	mlieko		
telo nasa	intoxikujúci nápoj, alkohol		
telo seli	horúci nápoj, napr káva		
telo seli jelo	zelený čaj		
telo seli wawa	káva		
telo wawa	energetický nápoj		
waso	hydina		

ijo lon tomo (domáce predmety)

ilo musi	zábavka
ilo pi sitelen toki	pero, ceruzka
ilo pi sitelen tawa	TV
ilo sona	chytrá vec, napr PC
ilo suno	lampa
ilo toki	komunikačné zar., napr telefón
kule lon palisa luka	lak na nechty
lipu toki	popísané strany, kniha, dok.
lupa (tomo)	okno, dvere
poki lete	chladnička
poki telo	umývadlo, vaňa
supa lape	posteľ
supa lawa	vankúš
supa monsi	stolička
supa pali	pracovný stôl
tomo lape	spáľňa
tomo lape	kúpeľňa
tomo unpa	spáľňa, budoár

toki (jazyky)

pali (práca, povolanie)

jan pali	pracujúci
jan lawa	šéf
jan lawa ma	šéf krajiny
jan lawa pi ma tomo	starosta mesta
jan pi kama sona	študent
jan pi musi sijelo	športovec
jan (pi pali) moku	kuchár
jan (pi pali) unpa	sex pracovník, prostitúť
jan pi pana sona	učiteľ
jan pi pona pilin	psychoterapeut
jan pi pona sijelo	lekár
jan sona	odborník, mudrc
jan sona sijelo	lekár
jan sona nanpa	matematik
jan sona pilin	psychológ
lon tenpo pi pali ala	prázdniny, dovolenka
lukin jo e pali	hľadať prácu
pali ala	nepracovať
tomo pali	pracovisko, kancelária, labák

jan (ľudia)

jan ike	zlý človek, nepriateľ
jan kulupu	člen komunity
jan lili	človečik, dieťa
jan nasa	čudák, blázon
jan olin	milovaná bytosť
jan pona	dobrý človek, priateľ
jan pi ma ante	cudzinec
jan pi ma sama	rodák
jan pi tomo sama	spolubývajúci
jan sama	podobný človek, súrodenec
jan suli	veľký, vysoký, dôležitý človek
jan toki	hovorca, posol

jan li seme (črty osobnosti)

(ona) li seme?	aká je?
ike lukin	škaredý
jo e linja mute	chlpatý
jo e mani mute	bohatý
jo e pilin pona	byť dobrej mysli, psych zdravý
jo e sijelo pona	fyzicky zdravý
lili	malý, chudý, mladý
nasa lukin	bláznivo vyzerajúci
pona lukin	pekný
suwi lukin	milý, zlatý
sona mute	múdry, inteligentný

nasin sewi (náboženstvo)

nasin pona	dobrá cesta
nasin sewi Lasapali	rastafarianizmus
nasin sewi Jawatu	judaizmus
nasin sewi Kolisu	kresťanstvo
nasin sewi ma	tradičné náboženstvo
nasin sewi Puta	buddhizmus

nasin sewi Silami	islam	unpa li pona mi wile unpa e sina palisa sina li kiwen	sex je dobrý chcem mať s tebou sex tvoj penis je tvrdý
<u>unpa (sex)</u>			
ilo unpa	sex hračka		
jan pi jan unpa mute	promiskuitný človek	<u>tenpo (čas)</u>	
jan (pi pali) unpa	sexuálny pracovník	tenpo seme?	kedy?
jan unpa	sexuálny partner	tenpo ni	teraz
jo ala e selo lon pini palisa	byť obrezaný	tenpo suno	deň
lupa (meli)	vagina	tenpo pimeja	noc
lupa monsi	konečník	tenpo suno ni	dnes
kama	vyvrcholiť	tenpo suno kama	zajtra
meli li lon sewi mije	žena na vrchu	tenpo suno pini	včera
meli mije	mužatka	tenpo lili	chvilka
meli unpa	sexuálna partnerka	tenpo sulí	dlho
mije li lon sewi meli	misionárska poloha	tenpo mute	často, veľa krát
mije meli	zženštilý muž	tenpo kama	budúcnosť
mije unpa	sexuálny partner	tenpo pini	minulosť
nena lili (unpa) meli	klitoris	tenpo ale	vždy, stále
nena meli	prsníky	tenpo ala	nikdy
olin e jan mute	polyamory	tenpo mun	mesiac
palisa (mije)	penis	tenpo sike	rok
palisa uta	jazyk	tenpo sin	zasa
pana e palisa lon lupa	penetrovať	tenpo lete	zima
pana e palisa uta lon	lízať	tenpo seli	leto
pana e telo (walo) mije	ejakulovať	tenpo telo	obdobie dažďov
pana e uta	bozkávať	<u>sina ken toki e ni (frázy)</u>	
pana e uta lon palisa	robiť feláciu	suno li lon	je deň
pana e uta lon lupa (meli)	robiť kunilingus	pimeja li lon	je noc
pana wawa	BDSM	tenpo lili la mi wile weka	zakrátko musím odísť
pilin wawa (unpa)	orgazmus	tenpo seme la ona li kama lon tomo sina?	
pini pi nena mama	prsna bradavka	- kedy príde k nám?	
pini palisa (mije)	žalud'	<u>kon en sewi (počasie)</u>	
pona unpa	sexy, dobrý v posteli	seli li lon	je teplo
selo lon pini palisa	predkožka	lete li lon	je chladno
sike mije (tu)	semenníky	suno li lon	je slnečno
sitelen unpa	porno	telo li kama	prší
telo (walo) mije	semeno	ko lete li kama	sneží
tomo unpa	bordel	telo kiwen lili kama	je krupobitie
unpa nasa	zvrátený sex	nasin li jo e telo kiwen	na cestách je poľadovica
unpa sama soweli	psí spôsob	telo lili li lon kon	hmla
unpa uta	orálny sex	kon sewi li jo e walo	je zamračené
wile unpa	nadržaný	mun li sike (ale)	je spln
wile unpa e meli	byť prit'ahovaný ženami	mun li pimeja (ale)	je nov
wile unpa e mije	byť prit'ahovaný mužmi	mun li pimeja e suno	zatmenie slnka
wile unpa e meli e mije	byť prit'ahovaný obomi	nena sulí li pana e ko seli	sopka vybuchuje
<u>sina ken toki e ni (frázy)</u>			

toki sona (príslovia)

nasin ale (spôsob života)

nasin pona li mute
ante li kama
mi pona e ale mi, la mi pona e mi
ike li kama
ale li jo e tenpo
ale li pona
nasin ante li pona tawa jan ante
sina pana e ike, la sina kama jo e ike
o sona ala. o pali.
wile sona li mute e sona
nasin mani li ike
jo ijo li ike e jan
o olin e jan poka

je veľa správnych ciest
časy sa menia (prichádza zmena)
keď zlepším všetko moje, zlepším seba
shit happens
všetko má svoj čas
všetko je v poriadku
rôzne cesty vyhovujú rôznym ľuďom
všetko zlé sa ti vráti
Nemysli. Konaj.
zvedavosť plodí múdrosť
cesta peňazí je zlá
vlastniť robí zle človeku
miluj blízkeho

toki pi tenpo mute (časté frázy)

toki	ahoj
pona	ďakujem, dobre
ale li pona	všetko je OK
mi tawa	maj sa (odchádzajúci)
tawa pona	maj sa (zostávajúci)
mi wile (e ni)	chcel by som (toto)
ike a	to je zlé
lape pona	dobrú noc (spi dobre)
kama pona	vitajte
moku pona	dobrú chuť
nasa pona	dobrú zábavu
sina lon ala lon?	ste tam?
lon	tu som
seme li sin?	čo nového?
sina pilin seme?	Ako sa máš?
mi kama sona e toki pona	učím sa toki pona
toki pona li toki pona	toki pona je dobrý jazyk
sina lon ma seme?	v akej krajine si?
mi weka lili	som práve preč
a a a	hahaha
sona pona	si dobrý, páčiš sa mi
mi olin e sina	ľúbim ťa
mi pilin nasa	som opitý
(nimi ni) li seme lon toki Inli?	čo znamená (toto slovo) po anglicky?
(toki ni) li seme lon toki pona?	Ako sa povie (tento výraz) v toki pona?

Lekcia 2

fonetika:

spoluhlásky: k, l, m, n, p, s, t, w, j

samohlásky: a, e, i, o, u,

slabiky majú formu [C]V[n], na začiatku slova nemusí byť spoluhláska (môže byť hlasivkový záver).

neexistujú slabiky: ji, wu, wo, ti

prízvuk je na prvej slabike

Natívne slová v toki pona sa vždy píše malými písmenami. S veľkým sa píše cudzie slová.

jan Kalisija li pona. (Kalisija je meno človeka)

ma Elopa li suli (Európa je veľká)

Lekcia 3

Gramatické slovíčko: **li** – oddeľuje podmet od prísudku

li sa nepoužíva ak je podmet *mi* (ja) alebo *sina* (ty)

mi pona – ja (som) dobrý

sina suli – ty (si) veľký

nejednoznačnosť:

mi moki – jem ALEBO som potrava

sina pona – si dobrý ALEBO opravuješ – vyplynie z kontextu

niet gramatického času:

mi pona – som dobrý ALEBO bol som dobrý ALEBO budem dobrý

pri inom podmete - “li”

telo li pona – voda je dobrá

suno li suli – slnko je veľké

moku li pona – jest' je dobré, jedlo je dobré

Cvičenie:

Ľudia sú dobrí.
Ja jem.
Ty si vysoký.
Voda je jednoduchá
Jazero je veľké
---
suno li sulí
mi sulí
jan li moku

Lekcia 4

Priamy predmet Zložené vety

slová: ilo, kili, ni, ona, pipi, ma, ijo, jo, lukin, pakala, unpa, wile
Gramatické slovičko: *e* – uvádza priamy predmet

mi moku e kili – jem ovocie
on li lukin e pipi – pozoruje chrobáka
ona li pona e ilo – opravuje stroj
mi pona e ijo – opravujem niečo

Predmet s *wile*

mi wile lukin e ma – chcem pozerať na krajinu
mi wile pakala e sina – musím ťa zničiť   *e* sa kladie až za infinitív

Zložené vety:

opakovaným použitím *li* alebo opakovaným použitím *e*.
pipi li lukin li unpa – chrobáčik pozerá a sexuje
mi moku li pakala – ja jem a ničím.

ni moku e kili e telo – jem(pijem) ovocie a vodu.   *kili* aj *telo* sú priame predmety
mi wile lukin e ma e suno – chcem vidieť krajinu a slnko

Cvičenie:

Mám nástroj.
Ona je ovocie.
Niečo ma pozoruje.
On chce rozpučiť pavúka.
Ananás je jedlo a je dobrý.
Chrobák je smädný.
---
mi lukin e ni.
mi wile unpa e ona.
jan li wile jo e ma.
mi jan li sulí.

Lekcia 5

Adjektíva, zložené podst. mená, príslovky

slová: ike, jaki, lawa len, lili, mute, nasa, sewi, seli, tomo, utala

Adjektíva: hocijaké slovo – kladie sa ZA modifikované podst. meno

jan (osoba) + pakala (poškodiť) = poranený človek, obeť
ilo (nástroj) + moku (jedlo) = príbor
jan utala – vojak
jan utala pona – dobrý vojak
jan utala pona mute – veľa dobrých vojakov
jan pona – priateľ
jan pona utala – bojujúci priateľ

Posesíva: použiť zámená ako adjektíva:

tomo mi – môj dom, ma sina – tvoja krajina, telo ona – jeho voda
a podobne: len jan – niečie šaty, seli suno – teplo slnka

Príslovky: nasledujú za slovesom ktoré modifikuje:

mi lawa pona e jan – viem ľudí dobre,
mi utala ike – bojujem zle
sina lukin sewi e suno – pozeráš hore na slnko
ona li wile mute e ni – veľmi to chce
mi mute li lukin lili e ona – sotva ho/ju/ich vidíme, sotva sme to videli

Cvičenie:

Vodca pil špinavú vodu.
Potrebujem vidličku.
Nepriateľ na nich útočí.
Tamten zlosyn má čudný odev.
Pili sme veľa vodky.
Deti pozorujú dospelých.
---
mi lukin sewi e tomo sulí.
seli suno li seli e tomo mi.
jan lili li wile e telo kili.
ona mute li nasa e jan sulí.

Lekcia 6

tawa, lon a kepeken

Slová: kama, kepeken, kiwen (kameň, tvrdý), kon (vzduch, duch), lon (byť v/na/pri), pana, poki (nádoba), toki, tawa

lon, ako *tawa* a *kepeken* sa môže použiť ako sloveso aj predložka:

mi lon tomo – som v dome (ako sloveso byť v)
mi moku lon tomo – jem v dome (ako predložka)
suno li lon sewi – slnko je na oblohe
mi telo e mi lon tomo telo – kúpem sa v kúpeľni

Použitie lon s wile

mi wile lon tomo – chcem byť v dome ALEBO chcem v dome ... ak je to druhé lepšie je to rozdeliť
mi wile e ni: mi lon tomo. – Chcem toto: som v dome.

e ni sa používa často.

Povedal si mi, že chceš jesť. - sina toki e ni tawa mi: sina moku.

(Použitie lon ako činného slovesa)

mi pini e lape sina – ukončil som tvoj spánok, ... zobudil som ťa
mi lon e sina – dal som ťa do reality)

kepeken

mi kepeken e ilo – používam nástroj
sina wile kepeken e ilo – musíš použiť náradie
mi kepeken e poki ni – používam svoj pohár

a ako predložka:

mi moku kepeken ilo moku – jem s použitím príboru
mi lukin kepeken ilo suno – pozerám s použitím baterky (nástroj svetla)

tawa (po *lon* a *tawa* nie je *e* pretože po nich nie je priamy predmet, ale miesto)

ako sloveso:

mi tawa tomo mi – idem k môjmu domu
ona mute li tawa utala – idú do vojny
sina wile tawa telo sulí – chcete ísť do mora
ona li tawa sewi kiwen – ona ide na vrch skaly (sewi je tu podst.m.)

ako predložka smeru “k, ku, do”

mi toki tawa sina – hovorím k tebe
ona li lawa e jan tawa ma pona – vedie ľudí do dobrej zeme
ona li kama tawa ma mi – prichádza do mojej krajiny

podobne sa hovorí o náklonnosti či odpore

ni li pona tawa mi – to je pre mňa dobré (to sa mi páči)
ni li ike tawa mi – to je pre mňa zlé (to sa mi nepáči)
kili li pona tawa mi – mám rád ovocie
toki li pona tawa mi – rád rozprávam
tomo li ike tawa mi – nemám rád budovy
telo sulí li ike tawa mi – nemám rád more

ako predložka “pre”

mi pona e tomo tawa jan pakala – opravil som dom pre chorého človeka

tawa ako adjektívum

tomo tawa – auto (pohyblivá konštrukcia)
tomo tawa telo – loď
tomo tawa kon – lietadlo

viacvýznamovosť *tawa*

mi pana e tomo tawa sina – dal som tvoje auto ALEBO dal som ti dom

tawa ako sloveso pohybovať – má za sebou *e*

mi tawa e kiwen – hýbem skalou
ona li tawa e len mi – premiestnila moje šaty

kama (prísť, spôsobiť)

ona li kama tawa tomo mi – prišiel do môjho domu
mi kama e pakala – spôsobil som nehodu
sina kama e ni: mi wile moku – spôsobil si toto: chcem jesť – vyhladoval si ma

kama jo – dostať

mi kama jo e telo – dostal som vodu

Cvičenie:

Opravil som baterku použitím malého nástroja.

Mám rád Toki Pona.

Dali sme mu jedlo

Toto je pre môjho priateľa.

Náradie je v škatuli.

Fľaša je v špine.

Chcem ísť do jeho domu pomocou môjho auta.

Hádajú sa.

---

sina wile kama tawa tomo toki.

jan li toki kepeken toki pona lon tomo toki.

mi tawa tomo toki. ona li pona tawa mi.

sina kama jo e jan pona lon ni.

lon ni znamená *tu* alebo *tam*.

Lekcia 7

Iné predložky

Slová: anpa (zem, dolu, hlboko, znížiť), insa (dnu, brucho, vnútro), monsi (vzadu, zadok), sewi (vysoko, hore, vrchol obloha, strecha), sama (rovnaký, podobný), tan (dôvod, príčina, kvôli), poka (strana, bok, vedľa, pri)

ansa, insa, monsi a sewi

sú to podst.m., ale môžu sa použiť ako predložky:

ona li lon sewi mi. - "on je v mojom hore", je nado mnou

pipi li lon anpa mi. - chrobák je podo mnou

moku li lon insa mi. - jedlo je vo mne.

len li lon monsi mi. - odev je za mnou.

(anpa ako sloveso: mi anpa e jan utala. - porazil som bojovníka.) - obvykle vyžadujú sloveso

sama a tan

jan ni li sama mi. - tento človek je ako ja.

ona li lukin sama pipi. - vyzerá ako chrobák.

mi moku tan ni: mi wile moku. - "jem pre toto: chcem jesť.", jem, lebo som hladný.

poka ako podst.m./adjektívum

ona li lon poka mi. - je pri mne. Je vedľa mňa.

jan poka - sused, niekto, kto je pri vás

poka telo - "vodná strana" = pláž

poka ako predložka

ako anpa a.i. ale nepotrebuje sloveso

mi moku poka jan pona mi. - jedol som vedľa môjho priateľa.

mi moku lon poka pi jan pona mi. - jedol som po boku môjho priateľa.

mi utala e jan ike poka jan nasa. - bojoval som proti nepriateľovi vedľa opilca.

mi utala e jan ike lon poka pi jan nasa. - bojoval som proti nepriateľovi po boku opilca.

Cvičenie:

Môj priateľ je vedľa mňa.

Slnko je nado mnou.

Zem je podo mnou.

Zlé veci sú za mnou.

Som v poriadku, lebo som nažive.

Pozerám na zem vedľa môjho priateľa.

Ľudia vyzerajú ako mravce.

---

poka mi li pakala.

mi kepeken e poki e ilo moku

jan li lon insa tomo.

Lekcia 8

Negácia

Otázky na Áno/Nie

Slová: ala (nie, nik, nič), ale/ali (všetko), ken (môcť, možnosť), lape (spať, spánok), musi (zábava), pali (práca, pracovať, robiť), sona (vedieť, múdrosť), wawa (moc)

Negácia: pridať *ala* za sloveso

mi lape ala. - nespím.

mi musi ala. - nezabávam sa

mi wawa ala. - nie som silný

mi wile ala tawa musi. - nechcem tancovať (nechcem sa baviť pohybom)

jan ala li toki. - nikto nerozpráva

nepoužívať *ala* s *ijo*!

Nesprávne: ijo ala li jaki. - nijaké niečo nie je špinavé. Správne: ala li jaki - nič nie je špinavé.

ale, ali

používajú sa podobne ako *ala* v úlohe adjektíva.

jan ali li wile tawa. - každý chce cestovať.

ma ali li pona. - všetky národy sú dobré.

Tiež bez *ijo*: ali li pona. - všetko je dobre.

Otázky na Áno/Nie.

sina pona ala pona? - si v poriadku? ("si ok nie ok?")

zopakovať sloveso s *ala* uprostred.

suno li sulí ala sulí? - Je slnko veľké?

len sina li telo ala telo? - Tvoje šaty sú mokré?

tomo tawa sina li pakala ala pakala? - Je tvoje auto pokazené?

sina ken ala ken lape? - môžeš spať?

ona li lon ala lon tomo? - Je v dome?

sina pana ala pana e moku tawa jan lili? - Dal si dieťaťu jedlo?

pipi li moku ala moku e kili? - jedia chrobáky ovocie?

Odpoveď: slovom na ktoré sa pýtali:

sina wile ala wile moku? - chceš jesť?

wile – áno

wile ala – nie

tan ako podst.meno - dôvod

mi sona ala e tan. - nepoznám dôvod. (Neviem prečo)

Cvičenie:

Je to zábavné? Áno.

Musíš mi povedať prečo. (Musíš mi povedať dôvod.)

Je chrobák pri mne?

Páčim sa ti?

Nemôžem spať.

Nechcem s tebou rozprávať.

Nešiel k jazeru.

---

sine wile ala wile pali? wile ala.

jan utala li seli ala seli e tomo?

jan lili li ken ala moku e telo nasa.

sina kepeken ala kepeken e ni?

sina ken ala ken kama?

Lekcia 9

Rod **Neoficiálne slová** **Oslovenie** **Vsuvky** **Príkazy**

Slová: a, awen (čakať), mama, mije, meli, mu, nimi (meno, slovo), o (vokatív alebo imperatív), pona, toki

Rod: TP nemá rody.

mama – rodič

mama meli – matka

mama mije – otec

Neoficiálne slová: okrem 120 slov môžu byť cudzie vlastné mená, uvedú sa podst. menom

ma Kanata – Kanada ("zem kanadská")

ma Isale – Izrael

ma Italiya li pona lukin. – Taliansko je krásne.

mi wile tawa ma Tosi. - Chcem ísť do Nemecka.

ma tomo Pelin – mesto Berlín

ma tomo Lantan li sulí. - Londýn je veľký.

toki Inli li pona. – Angličtina je dobrá.

ma Inli li pona. – Anglicko je dobré.

jan Kanata – Kanad'an

jan Mesiko – Mexičan
meli Italijsa – Talianka

jan Lisa li pona. - Líza je dobrá (vždy “osoba Líza”)
jan Nesan li musi. - Nathan je zábavný.
jan Eta li jan unpa. - Heather je šlapka.
mi jan Pepe. - Som Pepe.,   nimi mi li Pepe. - Moje meno je Pepe.

Oslovenie, príkazy, zvolania

Oslovenie ľudí sa robí tak, že za meno sa pridá “o”: jan (meno) o (zvyšok vety).

jan Ken o, pipi li lon e sina. - Ken, máš na sebe chrobáka.

jan Keli o, sina pona lukin. Kelly, si pekná.

jan Tepani o, sina ike tawa mi. - Stefani, nepáčiš sa mi.

Pri veľkých emóciách pridávame ešte “a” - ach, och

jan Epi o a! - Och, Abbie!

Príkazy: “o” + sloveso

o pali! - Pracuj!

o awen! - Čakaj!

o lukin e ni! - Pozri na toto!

o tawa ma tomo poka jan pona sina. - Chod' do mesta s tvojim kamarátom.

Ak s oslovením, tak za o nejde čiarka:

jan Sesi o moku e kili ni. - Jessie, zjedz toto ovocie!

jan San o tawa tomo sina. - Jean, chod' domov!

mi mute o tawa. - Poďme!

mi mute o musi. - Zabavme sa!

Zvolania:

toki! - ahoj!   jan Lisa o, toki. - Ahoj, Lisa.

pona! - Hej!, Dobre! Hurá!

ike! - Ach, nie!

pakala! - Dočerta!

a – och, ach, etc.

suno pona! - dobré slnko! Dobrý deň!

lape pona! - Dobre spi! Dobrú noc!

moku pona! - dobré jedlo! Dobrú chuť!

mi tawa – idem = dovidenia

tawa pona! - Šťastnú cestu! Dovidenia.

kama pona! - Dobre došli! Vitajte!

musi pona! - dobrú zábavu!

Cvičenie:

Susan je bláznivá.

Chod'!

Mama, počkaj!

Som z Európy (Elopa).

Hahaha, to je sranda.

Moje meno je Ken.

Ahoj, Lisa.

Chcem ísť do Austrálie (Oselija)

Maj sa!

---

mi wile kama sona e toki Inli. (kama sona = naučiť sa)

jan Ana o pana e moku tawa mi.

o tawa musi poka mi!

jan Mose o lawa e mi mute tawa ma pona.

tawa pona.

Lekcia 10

Otázky z použitím *seme*

Slová: olin (láska, ľubiť), seme (kto, čo, tvorí otázku), sin (nový, ďalší, viac), supa (nábytok), suwi (sladký, milý, sladkosť)

Použitie *seme*:

seme li utala e sina? - Čo ťa udrelo! Kto na teba zaútočil?
seme li moku e kili mi? - kto zjedol moje ovocie?
seme li lon poka mi? - kto je pri mne?
seme li lon tomo mi? - kto je v mojom dome?
seme li pona tawa sina? - Čo je pre teba dobré? Čo máš rád?
sina lukin e pipi. (pozeráš na chrobáka) a teda: sina lukin e seme? - Na čo pozeráš?
sina pakala e seme? - čo si rozbil?
sina lon seme? - kde si? ("ty v čom?")
ona li jo e seme? - čo má?

jan seme li moku? - Kto obeduje? ("ktorý clovek je?")
sina lukin e jan seme? - koho si videl?
sina toki tawa jan seme? - s kým si sa rozprával?
ma seme li pona tawa sina? - Ktoré krajiny sú pre teba dobré? (ktoré sa ti páčia?)
sina kama tan ma seme? - z ktorej krajiny pochádzaš?

sina kama tan seme? - prišiel si kvôli čomu? Prečo si prišiel?

A teda: jan seme (kto), tan seme (prečo), lon seme (kde)

Rôzne:

supa – vodorovný povrch – stôl, stolička, gauč: supa lape – posteľ

suwi: jan lili sina li suwi. - tvoje dieťa je zlaté
telo kili ni li suwi – tento džús je sladký
mi wile e suwi – chcem koláč

sin: jan sin li kama. - prichádza viac ľudí ALEBO prichádza ďalší clovek
mi wile e suwi sin! - chcem ďalší koláč

olin: láska, milovať – len ľudí!

Cvičenie:

Čo chceš robiť?

Kto ťa ľubi?

Je to sladké?

Idem do postele.

Príde viac ľudí? (otázka na áno/nie)

Daj mi lízanku.

Kto je tam?

Ktorý chrobák ti ublížil?

S kým si išiel?

On má rád jedlo.

---

jan Ken o, mi olin e sina.

ni li jan seme?

sina lon seme?

mi lon tan seme?

jan seme li meli sina?

sina tawa ma tomo tan seme?

sina wile tawa ma seme?

Lekcia 11

pi

Slová: pi (predložka s druhým pádom – od), kalama (zvuk, hrať), kulupu (skupina), nasin (cesta, spôsob)

pi:

tomo telo nasa – bláznivá kúpeľňa
tomo **pi** telo nasa – dom alkoholu = bar

pi oddeľuje podstatné meno od ďalšieho, ktoré má adjektívum,
t.j.: **(p.m.1) pi (p.m.2) (adj, ktoré patrí k p.m.2 ale nie k p.m.1)**
parsing: tomo telo nasa = ((tomo telo) nasa) = bláznivá kúpeľňa
tomo pi telo nasa = (tomo pi (telo nasa)) = bar

jan pi ma tomo – mešťan
kulupu pi toki pona – komunita TP
nasin pi toki pona – cesta TP
jan lawa pi jan utala – vodca vojakov, veliteľ
jan lawa pi tomo tawa kon – vodca lietadla, pilot
ja pi nasin sewi Kolisu – kresťan (nasin sewi – nábožko)
jan pi pona lukin – človek dobrého vzhľadu, pekný človek
tomo pi jan Lisa – Lízin dom
kili mi – moje ovocie
kili pi jan Susan – Susanino ovocie
ma ona – jej krajina
ma pi jan Keli – Kellina krajina
len jan – čiesi šaty
len pi jan Lisa – Lízine šaty

Časté chyby:

NIE: mi toki pi jan. - hovoril som o ľuďoch. ALE mi toki jan.

ALE: mi toki pi jan ike. - hovoril som o zlých ľuďoch. - *pi* je potrebné na oddelenie *toki* od *jan ike*.

Nezamieňať *pi* a *tan*: mi kama tan ma Mewika (prichádzam z Ameriky) , NIE mi kama pi ma Mewika.

Privlastňovanie:

kili ni li pi mi. - toto ovocie je moje
tomo ni li pi jan Tami. - tento dom patrí Tommymu, je Tommyho
ilo ni li pi sina. - to je tvoje náradie
toki ni li pi mi mute. - tento jazyk je náš.

Rôzne:

kalama – zvuk, hluk, hudba

kalama ni li seme? - čo to bol za hluk?

kalama musi li pona tawa mi. - mám rád hudbu

ak sa jedná o pesničku, názov musí byť uvedený frázou *kalama musi*

kalama musi “Jingle Bells” li pona tawa mi – pesnička Jingle Bells sa mi páči

kalama musi pi jan Elton-John li nasa – hudba Eltona Johna je čudná

a ako sloveso:

mi kalama kepeken ilo. - hrám na nástroji.

o kalama ala! - nerob hluk!

Použitie *nasin* na vyjadrenie “ako”

sina pali e ni kepeken nasin seme? - urobil si toto použitím akej metódy? Ako si to urobil?

Takže *tan seme* = prečo, *kepeken nasin seme* = ako.

Cvičenie:

Keline deti sú zábavné.

Som Tokiponan.

On je dobrý hudobník.

Kapitán lode obeduje.

Miau.

Enyina hudba je dobrá.

Ktorí ľudia z tejto skupiny sú dôležití?

Ako to spravila?

---

kili pi jan Linta li ike.

len pi jan Susan li jaki.

mi sona ala e nimi pi ona mute.

mi wile ala toki pi kalama musi.

mi wile toki meli.

sina pakala e ilo kepeken nasin seme?

jan Wasintan li jan lawa pona pi ma Mewika.
wile pi jan ide li pakala e ijo.

Lekcia 12

Spojky *kin* Teplota

Slová: ante (iný), anu (alebo), en (a, aj), kin (tiež, aj tak), lete (zima, mrznúť), lipu (lístok, papier, list), mani (peniaze), pilin (myslieť, cítiť), taso (ale, iba)

anu, en a taso

anu

jan Susan aun jan Lisa li moku e suwi? - Susan alebo Lisa zjedli koláče? Koláče zjedla Susan alebo Lisa?
sina jo e kili anu telo nasa? - máš ovocie alebo víno?
sina toki tawa mi anu ona? - hovoríš so mnou alebo s ním?
ona anu jan ante li ike? - Je zlý on alebo niekto iný?
sina toki pi mama anu jan lili? - hovoríš o matke alebo o dieťaťi?

sina kama anu seme? - prichádzaš alebo čo? (ideš či nie?)
sina wile moku anu seme? - chceš jest' či nie?
sina wile e mani anu seme? - chceš peniaze alebo čo?

en – jednoduchá spojka na spojenie dvoch p.m.

mi en sina li jan pona. - Ty a ja sme priatelia.
jan lili en jan suli li toki. - deti a dospelí rozprávajú.
kalama musi en meli li pona tawa mi. - Mám rád hudbu a dievčatá.

Nemá spájať dva priame predmety: NIE mi wile e moku en telo. ALE mi wile e moku e telo. (chcem jedlo a vodu)
Nemá spájať dve vety: jem ovocie a hovorím o nich: mi moku e kili li toki ona. ALEBO mi moku e kili. mi toki ona.
Môže sa použiť s *pi*, ak dvaja ľudia vlastnia čosi spolu:
tomo pi jan Keli en mije ona li suli. - Dom Keli a jej manžela je veľký.
jan lili pi jan Ken e jan Lisa li suwi. - Dieťa Kena a Lisy je zlaté.

taso – ako adjektívum a ako spojka
spojka “ale”:

mi wile moku. taso mi jo ala e moku. - Chcem jest'. Ale nemám jedlo. - začína vždy novú vetu! Nie s čiarkou!
Ako adjektívum “iba, len” - za p.m.
jan Lisa taso li kama. - Iba Lisa prišla.
mi sona e ni taso. - Viem len toto.
Ako príslovka:
mi musi taso. - Len žartujem.
mi pali taso. - Len pracujem.
mi lukin taso e meli ni! ali li pona. - Len som na to dievča mrkol. Všetko je OK.

kin – znamená tiež, ešte stále, alebo vskutku.

mi tawa ma Elopa. - Bol som v Európe.
pona! mi tawa kin. - Výborne. Aj ja.
mi mute o tawa. - Poďme.
mi ken ala. mi moku kin. - Nemôžem. Ešte stále jem.
a! sina lukin ala lukin e ijo nasa ni? - Fiha! Vidíš tamto čudo?
mi lukin kin e ona. - Vskutku vidím.

Teplota a pilin

seli li lon. - Je teplo., lete li lon. - Je chladno. - všeobecne o prostredí.
Ak hovoríme o predmete, ktorý je nezávislý od prostredie, použijeme *pilin* (akoby príslovka “na dotyk”).
ilo ni li lete pilin. - Tento nástroj je chladný na dotyk.
ni li lete pilin mute. - Toto je na dotyk veľmi studené.
ni li seli pilin lili. - Toto je na dotyk trochu teplé.

Iné použitia:

mi pilin pona. - Cítim sa dobre. Cítim sa šťastne.
mi pilin ike. - Cítim sa zle. Som nešťastný.

sina pilin seme? - ako sa cítiš?

V zmysle myslieť:

mi pilin e ni: sina ike. - myslím si toto: si zlý. Myslím, že si zlý.

mi pilin ijo. - Myslím na niečo.

mi pilin pi meli ni. - Myslím na tamtú ženu.

Cvičenie:

Chceš prísť či nie?

Chceš jedlo alebo chceš vodu?

Stále chcem ísť domov (do môjho domu).

Tento papier je studený.

Mám rád peniaze iných štátov.

Chcem ísť, ale nemôžem.

Som sám. (Len ja som prítomný).

---

mi olin kin e sina.

mi pilin e ni: ona li jo ala e mani.

mi wile lukin e ma ante.

mi wile ala e ijo. mi lukin taso.

sina wile toki tawa mije anu meli?

Lekcia 13

Farby

Slová: jelo (žltý), kule (farba, farbiť), laso (modrý), loje (červený), pimeja (tmavý), sitelen (obraz, kresliť, písať), walo (biely)

ostatné sa kombinujú: laso loje (červenomodrý) = fialový, loje jelo (žltočervený) = oranžový, laso jelo (žltomodrý) = zelený, walo pimeja (tmavobiely) = sivý

ak sú dve farby, tak sa spoja pomocou *en*:

len pi loje en laso – tričko s červenou a modrou (pásikavé) – musí byť *pi* aby oddelilo *len* od farieb.

kule:

ni li kule seme? - Akej je to farby?

Ako sloveso:

mi kule e lipu. - Farbím papier.

Rôzne:

sitelen – sitelen tawa = pohyblivé obrázky (film), sitelen ma (obraz krajiny = mapa)

sitelen tawa Simpsons li pona tawa mi. - Páčia sa mi Simpsonovci.

o pana e sitelen ma tawa mi. - Podaj mi mapu.

Cvičenie:

Nevidím modrú tašku.

Malý zelený mužiček prišiel z oblohy.

Mám rád purpurovú farbu.

Obloha je modrá.

Pozri na toho červeného chrobáka.

Chcem mapu.

Pozeráš X-files?

Aká farba sa ti páči?

---

suno li jelo.

Telo sulí li laso.

mi wile moku e kili loje.

ona li kule e tomo tawa.

Lekcia 14

Živé tvory

Slová: akesi (plaz, obojživelník), kala (ryba, morský tvor), kasi (rastlina), pipi (hnyz, pavúk), moli (smrť, umrieť, zabiť), soweli (zvieratá, cicavec), waso (vták, lietajúce zvieratá) – všetko veľmi všeobecné

kasi pokrýva všetky rastliny. O stromoch a veľkých koch je lepšie hovoriť *kasi suli*, les alebo džungľa môže byť *ma kasi*, malé rastlinky – *kasi lili*, list – *lipu kasi*, tráva – *kasi anpa*.

soweli znamená aj mäso.

soweli ni li pona moku. - Toto mäso je dobré na jedenie.

pona moku - chutný

waso mi wile moku e waso. - Chcem jesť hydinu.

moli pipi li moli. - Chrobák je mŕtvý.

soweli li kama moli. - Zvieratá zomiera. (kama moli – zomierať)

jan li moli e waso. - Človek zabil vtáka.

Cvičenie:

Chcem šteniatko.

Ach! Dinosaurius ma chce zjesť.

Uštipol na komár.

Kravy robia mú.

Vtáky lietajú vo vzduchu. (vtáky idú do vzduchu)

Jedzme ryby.

Kvety sú pekné (farebné rastliny sú dobré na pohľad).

Mám rád rastliny.

---

mama ona li kepeken e kasi nasa.

akesi li pana e telo moli.

pipi li moku e kasi.

soweli mi li kama moli.

jan Pawe o, mi wile ala moli.

mi lon ma kasi.

Lekcia 15

Telo

Slová: ko (polotuhá substancia – prášok, pasta, atď), kute (počut'), linja (linka, vlas), luka, lupa, nena (kopček), noka, oko, palisa, selo (koža, kôra, obal), sijelo, sike (kruh, guľa), sinpin (stena, hrud'), uta

nos – nena, ... nena kon – kopček na vzduch

ústa – uta, ... ijo uta walo – biele ústne veci

vlas – linja ... linja lawa – vlasy hlavy

anpa lawa – krk (spodok hlavy)

len luka – rukavice (odev ruky)

nena sike – okrúhle výstupky = prsia, ... nena sike meli

palisa mije, sike mije (semenníky), lupa meli

nena kute – uši

telo walo mije – sperma

telo jelo – moč

ko jaki – výkal

telo sijelo loje – krv

Cvičenie:

Pobozkaj ma. - o pilin e uta mi kepeken uta sina.
Potrebujem cikat'.
Moje vlasy sú mokré.
Čosi je v mojom oku.
Nepočujem čo vraviš (Nemôžem počuť tvoju reč).
Potrebujem kakat'.
Táto diera je veľká.

---

a! telo sijelo loje li kama tan nena kute mi.
selo mi li wile e ni: mi pilin e ona. - moja koža potrebuje toto: dotknem sa jej. = svrbí ma koža
o pilin e nena.
o moli e pipi kepeken palisa.
luka mi li jaki. mi wile telo e ona.
o pana e sike tawa mi. - daj mi loptu.
mi pili e seli sijelo sina.

Lekcia 16

Číslo

Slová: nanpa, wan, tu, weka

tu tu – štyri
wan tu – tri
jan tu wan – 3 ľudí
jan lili tu tu – štyri deti

používajte *mute*

jan mute li kama – prišlo veľa ľudí
jan mute lili li kama – prišlo zopár ľudí

radové číslovky:

jan pi nanpa tu tu – človek čísla 4, štvrtý človek
ni li jan lili ona pi nanpa tu. - Toto je jej druhé dieťa.
meli mi pi nanpa wan li nasa. - moje prvé dievča bolo bláznivé

Iné použitia

wan ako sloveso – zjednotiť, spojiť:

mi en meli mi li wan. - Ja a moje dievča sme sa zjednotili. Vzali sme sa.

tu ako sloveso – rozdeliť, rozdvojiť

o tu e palisa ni. - Rozlom túto palicu.

Rôzne: - *weka*

weka ako sloveso: zbaviť sa, odstrániť, atď

o weka e len sina. - Vyzleč sa.

o weka e jan lili tan ni. ona li wile ala kute e ni. - Vezmi dieťa odtiaľ. Toto by nemalo počuť.

weka ako adjektívum – preč, ďal'ka, ďaleko

mi weka. - Bol som preč.

mi wile tawa weka. - Chcem ísť preč.

tomo mi li weka tan ni. - Môj dom je odtiaľto ďaleko.

ma Elopa li weka tan ma Mewika. - Európa je ďaleko od Ameriky.

weka ala = neďaleko

ma Mewika li weka ala tan ma Kupa. - Amerika je neďaleko od Kuby.

Cvičenie:

Videl som tri vtáky.

Prichádza veľa ľudí.

Prvý človek je tu.

Mám dve autá.

Niekoľko (ale nie veľa) ľudí prichádza.

Spojte sa!

---

mi weka e ijo tu ni.

o tu.

mi lukin e soweli luka.
mi weka.

Lekcia 17

la

Slová: la (oddeľuje kontextovú príslovku od vety), mun (mesiac, mesačný), open (otvoriť, otvorený, začať), pini (koniec, skončiť), tenpo

la pred ktorým stojí jedno slovo:

ilo li pakala – nástroj je poškodený
ken la ilo li pakala – možno je nástroj poškodený
takže *ken la* = možno
ken la jan Lisa li jo e ona – možno, že to má Lisa
ken la ona li lape – možno spí
ken la mi ken tawa Elopa – možno budem môcť ísť do Európy

Čas a la:

zloženiny s *tenpo*:

tenpo suno – čas slnka – deň
tenpo pimeja – čas temna – noc
tenpo ni – tento čas – teraz
tenpo suno ni – dnes
tenpo pimeja ni – dnes v noci
tenpo kama – budúcnosť
tenpo kama lili – čoskoro
tenpo pini – skončený čas – minulosť
tenpo suno pini – včera
tenpo suno kama – zajtra
tenpo mute – často, veľakrát

tenpo pini la mi weka – v minulosti som bol preč
tenpo ni la mi lon – teraz som tu
tenpo kama la mi lape – v budúcnosti budem spať
tenpo pimeja pini la mi kama nasa – včera v noci som sa opil
tenpo la používame aj keď hovoríme o veku.

“Ak” a “keď” pomocou la:

mama mi li moli la mi pilin ike – keď moji rodičia umreli, cítil som sa zle
teda **1 la 2** – keď/ak **1**, potom **2**
mi lape la ala li pona – keď spím, všetko je ok
sina moku e telo nasa la sina nasa – ak piješ alkohol, si opitý (hlúpy)
mi pali mute la mi pilin ike – keď veľa pracujem, cítim sa zle

Porovnávanie: stupňovanie a porovnávanie sa musí rozdeliť do dvoch častí:

jan Lisa li pona mute. jan Susan li pona lili. - Lisa je veľmi dobrá. Susan je trochu dobrá. (Lisa je lepšia ako Susan.)
mi suli mute. sina suli lili. - Som väčší ako ty.
mi moku mute. sina moku lili. - Jem viac ako ty.

Cvičenie:

Možno príde Susan.
Minulú noc som pozeral film.
Ak príde nepriateľ, spáľte tieto papiere.
Možno je v škole.
Keď je horúco, potím sa. (Tepló je prítomné, vylučujem kvapalinu)
Otvor dvere.
Dnes v noci je mesiac veľký.
---
kan la jan lili li wile moku e telo.
tenpo ali la o kama sona.
sina sona e toki ni la sina e toki pona.

